

Un kjes
Die gin geld hē
kan
êvezogoes
Dors hemme*

THEO HUTING

**strekking: Ook een vent zonder geld heeft soms trek in een borrel, aldus de boerenslimme reactie van Antoon Hoogveld [1866-1935] op de waarschijnlijk terechte klacht van zijn vrouw Daatje Roggen [1865-1949] dat het café te weinig opbracht, omdat hij te veel borrels weggaf*

ISBN: 9789465014326
Redactie: Mientje Huting
Omslagontwerp: Sabine de Bruyn

© SCHOOLMEESTERWERK

Voorwoord

Enige tijd geleden ontving ik van een neef van mijn vrouw, Antoon Hoogveld jr uit Nijmegen, een verzameling inkoopfacturen uit het jaar 1911, met het verzoek om daar een artikel over te schrijven. Het betrof bijna vijfhonderd rekeningen van bedrijven die producten leverden aan het Doornenburgse bedrijf *Gijsbrecht van Amstel* van Antoon Hoogveld sr. Die facturen geven een mooi beeld van wat er destijds over de toonbank ging en bieden op die manier indirect een inkijkje in het dagelijks leven van de mensen die in 1911 het dorp bevolkten. Het was fascinerend om te zien wat er allemaal omging in die onderneming, een echte *Winkel van Sinkel*, en meer dan dat, want de handel betrof naast levensmiddelen, kleding tabakswaaren en eau de cologne [gewild!] ook brandstoffen, veevoer en drogisterijartikelen. Gaandeweg verbreedde mijn belangstelling zich van de omzet van de onderneming naar de mensen achter al deze papieren en raakte ik geboeid door de historie van de Hoogvelds. Naar hun afstamming is uitgebreid onderzoek gedaan door Patrick van Griethuysen en Loes Peters, die de familie in beeld hebben gebracht vanaf begin 17^e eeuw. Er kan met recht gesproken worden over een Overbetuws geslacht, dat vooral sterk vertegenwoordigd was in en rond de dorpen Heteren, Driel en Elden. Drie zaken vallen op: er wordt veel getrouwd binnen de familie [Hoogveld-Hoogveld als echtpaar komt regelmatig voor] en de familie leverde veel pastoors [ik suggereer geen verband!], die de Rooms-Katholieke kuddes bijeenhielden in onder andere Dieren, Westervoort, Rossum, Warga, Nieuw-Amsterdam en Goor. Tenslotte is opmerkelijk hoe vaak de Hoogvelds die niet in aanmerking komen voor erfopvolging op de boerderij, vervolgens kiezen voor het beroep van bakker.

Met het navolgende verhaal pretendeer ik geen alomvattende geschiedenis van de familie Hoogveld te bieden, integendeel, ik heb slechts één enkele tak in beeld willen brengen, namelijk afstammend van Willem Hoogveld [1798-1865], die zich in 1822 vestigde in Dichteren, bij Doetinchem; de focus ligt op diens kleinzoon Antoon Hoogveld [1866-1935]. Wat daarbij naar voren komt is dat de Hoogvelds zowel gemoedelijk als ondernemend zijn. Ze durven een [boeren]bedrijf te beginnen en ze zoeken de gezelligheid op. Ze hechten ook zeer aan familiebanden. Illustratief is dat in de woning van het etablissement *Gijsbrecht van Amstel* vrijwel continu een *extended family* woonde, in telkens wisselende samenstellingen en bestaande uit een kerngezin en een inwonende oom, tante, zus, nicht, opa of oma. Dat die elkaar accepteerden en met elkaar konden samenleven, zegt iets over de verdraagzaamheid en het invoelend vermogen van de betrokkenen, zoals op de voorpagina treffend verwoord wordt door de gulle en gastvrije cafébaas.

Anderzijds kenden ook de Hoogvelds de harde strijd om het bestaan. Dat dat soms letterlijk het gevecht om te overleven betrof, illustreert het relaas van Chris Hoogveld [1827-1892]. Hij deelde een overgrootvader [uit Elst] met de Willem Hoogveld, die op pagina 25 voor het eerst wordt opgevoerd. De Nijmeegse bakkerszoon Chris Hoogveld [destijds niet 22, maar 20 jaar oud] werkte als knecht bij een bedrijf waar kleding werd geleverd, toen hij op 21 januari 1848 [het roemruchte jaar waarin Thorbecke ons zijn Grondwet schonk] in de al bijna dichtgevroren Waal viel. Chris ontsnapte ternauwernood aan de verdrinkingsdood.

April 2024, Theo Huting

A.° 1848.



PROVINCIALE GELDERSCHE

 EN
 NIJMEEGSCHE
 COURANT.


No. 8.

De Abonnements-prijs is, in alle Nederlandsche steden,
 per jaar f 6,25, per half jaar f 3,25, voor 3 maanden f 1,75.
 Brieven en gelden moeten franco ingezonden worden.

WOENSDAG DEN 26^{sten} JANUARIJ.

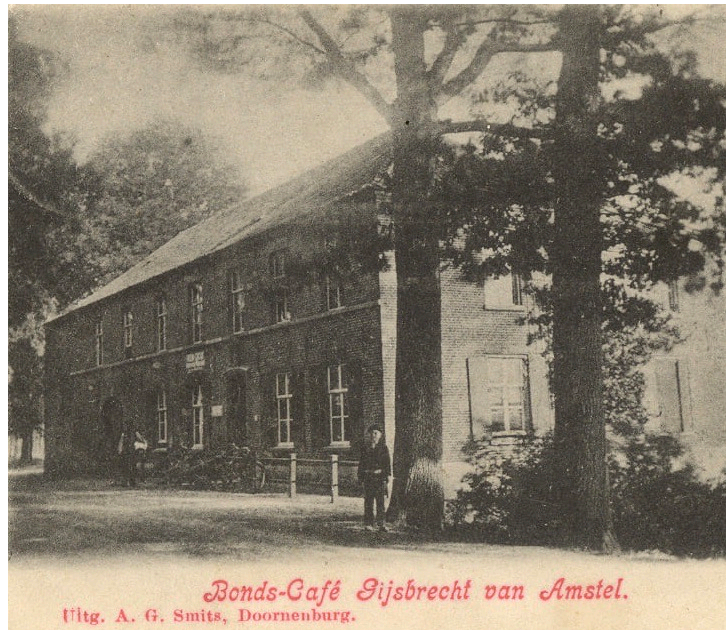
De Prijs van de plaatsen Advertentien is, van 1 tot 4
 regels f 0,60, en voor elke regel daarboven, f 0,15 be-
 halve f 0,25 regelreeg, voor elke plaatsing.

NIJMEGEN, den 25^{ten} Januarij.

Even na het afdrukken van ons vorig nummer, Vrijdag avond ll., vernamen wij, dat in den namiddag van dien dag, zekere *Christiaan Hoogveld*, oud 22 jaren, blaauw-verwersknecht, bij het scheppen van eenen emmer water uit de rivier de Waal, aan de Stevenspoort alhier, het ongeluk had gehad, door op eene ijsschol te stappen en uit te glijden, in de rivier te storten. Op die plaats was het blank water, en werd, op eenen verren afstand, nog met de pont overgezet. Terwijl men overvoer, zag een der passagiers den drenkeling afdrijven, en op zijne aanwijzing sprongen dadelijk twee veerlieden, met name *Flip Prudon* en *Hendriks*, ter zijner redding in eene boot, terwijl de moedige *Steven Weer*, een derde veerknecht, met een touw en eenen haak gewapend, zich zijlings langs de kade naar de plaats des ongevals begaf, op eene ijsschol sprong, en het geluk had, den drenkeling te bereiken, hem met zijnen haak te vatten en zoolang boven water te houden, totdat diens verdere redding mogelijk was. Toen men den drenkeling in de schuit had opgetrokken, meende men slechts een lijk te hebben, doch niettegenstaande dat, bragt men denzelven ten huize van *H. Havekes*, in den *Gouden Appel*, aan de Stevenspoort, alwaar in allerijl de noodige zorg aan hem werd bewezen. De heer chirurgijn en vroedmeester *J. den Dooren de Jong*, stads heemeester, met den meesten spoed geroepen en toegesneld, heeft daarop dadelijk alle, in dergelijke omstandigheden noodige, maatregelen genomen en was gedurende twee uren onvermoeid bezig, om den lijder in het leven terug te roepen, met dat gelukkige gevolg, dat deze eindelijk eenig teeken van leven gaf, waarop met verdubbelden ijver met veel vrucht werd voortgegaan, om de levensgeesten op te wekken, zoodat het, naast God, daaraan is toe te schrijven, dat de lijder tot volle bewustzijn is teruggekeerd, en thans, alle hoop heeft, weldra hersteld te zijn.

Wij hopen, dat de moedige daad van *Steven Weer* en zijne helpers op eene gepaste wijze moge beloofd worden, en zij en anderen daardoor mogen worden aangespoord, verder moed en krachten voor het behoud van ongelukkigen aan te wenden.

=Een dynamisch bedrijf in het Doornenburg van 1911=



In 1911 was Antoon Hoogveld de uitbater van café *Gijsbrecht van Amstel* [GVA]. Vijf jaar eerder had hij de zaak overgenomen van de familie Smits. Het was het herfsttij van de *Belle Époque*, de periode rond de eeuwwisseling, waarin sprake was van belangrijke wetenschappelijke ontwikkelingen, snelle technologische vooruitgang, algemene welvaart en maatschappelijke rust. Het was bovendien een periode waarin optimisme overheerste en waarin men kon vertrouwen op de gulden als een solide en waardevaste munteenheid. Doornenburg kende destijds nog geen verharde wegen en evenmin elektriciteit of gezuiverd leidingwater. Het hoofdmiddel van bestaan was er nog altijd het gemengd bedrijf, met enkele grote, maar veelal kleine boerderijen. En toch had de tijd er niet stilgestaan; de technologische vooruitgang was ook aan Doornenburg niet voorbijgegaan. Zo was het dorp net een jaar [met 7 abonnees] aangesloten op het landelijke telefoonnetwerk. De centrale bevond zich in het hulppostkantoor in de Burgeu; dat verklaart wellicht waarom er nog geen aansluitingen in de dorpskern waren, maar enkel in West-Pannerden. Wel was in het hulppostkantoor een telefooncel voor algemeen gebruik gesitueerd.

DOORNENBURG-WESTPANNERDEN. (Hulptefoonkantoor.)		
<p>Diensturen: Werkdagen: van 8.— vm. tot 1.— nm., van 2.— nm. tot 3.30 nm., van 6.— nm. tot 7.30 nm. Zon- en Feestdagen: van 8.— vm. tot 9.— vm. Eene openbare spreekcel is gevestigd in het Hulptelegraafkantoor.</p>		
<p>5 Berendts, H. Th., Scheepsbevrachter, <i>Westpannerden</i>.</p> <p>2 Boorboom, A. J. J., Veerschipper en koffiehuisouder, <i>Westpannerden</i>.</p> <p>7 Fort Pannerden.</p>	<p>4 Grob, Th. S. J., Grinhandel, <i>Westpannerden</i>.</p> <p>3 Loo & Co., C. v. d., Wijnhande, <i>Westpannerden</i>.</p> <p>1 Pauwen, H. A., Rasveefokker, <i>Westpannerden</i>.</p>	<p>... Rijkstelegraafkantoor. ⁽¹⁾.</p> <p>... Telegraafkantoor. ⁽¹⁾.</p> <p>6 Terwindt & Co., G., Steenfabrik, <i>Doornenburg</i>.</p> <p>(¹) Aan te vragen: „Rijkstelegraaf”</p>